Multiculturalitate / interculturalitate în bibliotecile publice Tendinţe europene

CSIKI EMESE
Biblioteca Judeţeană Mureş

Existenţa sau inexistenţa fizică a unui zid, nu are nimic de-a face cu palpabilitatea sa. Primul zid e scutul aurei personale, al sferei intime, următorul apără relaţiile personale, nimeni nu are ce căuta aici neinvitat, mai apoi urmează zidurile profesionale, culturale, cele etnice… Marele zid chinezesc era un zid protector, care a devenit unul de izolare culturală, cel al Berlinului unul politic, care emana dispreţ şi ură. Istoria se repetă, subliniind limitele minţii umane.

Europa bătrână, cu diversitatea şi miopia ei culturală, elaborează unul după altul modele de convieţuire în peisajul dezolant al labirinturilor de ziduri.

- Modelul suedez[1], în care se explică de ce este evitată până şi orice discuţie neplăcută: suedezii au, la nivel european, cea mai mare rată a sinuciderilor.
- Imaginea iluzorie a toleranţei perfecte: Elveţia[2]. Doar că, întotdeauna nivelul de trai compensează multe lipsuri. Iar convieţuirea paşnică a elveţienilor este doar aparentă: ei trăiesc unii lângă alţii, în cantoane foarte bine separate. Iar secretul lor este asimilarea! Dacă un italian se mută într-un canton francez, el este automat obligat să-şi schimbe cultura! Parcă nu are un iz prea democratic…

[1]Åke Daun, ***Mentalitatea suedeză***, Bucureşti, Humanitas, 1995.

[2]***A svájci modell din Bíró Béla - Egyensúlykényszer***, Budapest, s.n., 2004, p. 245-251.

BDD-A19341 © 2006 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:58 UTC)

Politica este arta acceptării realităţilor. A realităţii că trăim cu mirajul obligativităţii echilibrului. Nu ne acceptăm din convingere. Motivul este frica, nevoia, interesul ş.a. Sentimentele umane cele mai valoroase, unul şi unul!

Anii ’80 - ’90 din secolul trecut, au fost foarte concludenţi pentru tensiunea care a existat şi poate e prezentă şi acum. După destrămarea URSS, conflictul patetic dintre comunităţile etnice sau religioase din Bosnia-Herţegovina, cel din Caucaz[3] ş.a. izvorăsc din criza datorată căutării febrile a identităţii culturale. Identitatea veche de cetăţean al unei republici federative şi-a pierdut complet sensul.

9 mai, Ziua Europei, ideea Pan-europenismului, Robert Schumann sunt doar nişte concepte şi numai atât pentru mulţi, nici atât pentru primejdios de mulţi.

Mai sunt doar câteva luni până la integrarea noastră în U.E. Dacă nu altceva, poziţia noastră geopolitică ne avantajează: nu putem sta deoparte aici, în mijloc! Ca şi aderarea la NATO, va fi un fapt istoric în beneficiul nostru, iar reconcilierea inevitabilă: fie ea *istorică*, cum a fost cea franco-germană, sau *isterică*, cum e cea israelo-arabă.

Deschiderea graniţelor va putea duce şi la schimbarea compoziţiei populaţiei unor regiuni, formă de organizare administrativă foarte populară în noua uniune. Din experienţa ţărilor recent integrate, separarea regiunilor va fi precedată de un proces tare anevoios, lupta politică va fi cel puţin spectaculoasă.

Va începe procesul demolării zidurilor dintre noi. Creşterea gradelor de libertate creează stres în prima instanţă, apoi nesiguranţă şi, spre final, curiozitate. Noua viziune depinde de nivelul de cultură, de gradul de informare corespunzătoare, de pregătirea efectivă sufletească. Vor apărea o puzderie de noi noţiuni şi impulsuri, sentimente contradictorii şi schimbătoare, la care momentan doar ne putem gândi.

---

[3]Mircea Maliţa, ***Zece mii de culturi, o singură civilizaţie: Spre geomodernitatea secolului XXI***, Bucureşti, Nemira, 1998, cap. XIX.

BDD-A19341 © 2006 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:58 UTC)

Documentaţia trimisă din ţările deja membre celor care deocamdată sunt doar aspirante, face parte din politica de pregătire. Nu este un act caritabil, ci un suport, o mână întinsă, care constituie un avantaj pentru ambele părţi. Foarte bine. Demnitarii parlamentului european, fără a analiza prea amănunţit motivaţia lor reală, sunt conştienţi de valoarea reală a informaţiei sau a lipsei ei. Este vorba de timp şi bani. Pentru toată lumea. Interesul e comun. Problema constă doar în conştientizarea acestuia.

Informarea populaţiei cu aceste noutăţi, ca un proces continuu, va fi o nouă provocare pentru biblioteci, şi nu procurarea materialului informativ va reprezenta primul impediment. Biblioteca are un rol director, ca o instituţie care poate elimina inegalitatea şanselor şi alienarea socială, care n-are nimic în comun cu statutul politic.

Factorul uman va constitui latura cea mai provocatoare. Pe baza documentelor care dezbat planul de dezvoltare pe termen lung, se cristalizează tendinţele educaţionale în U.E.: factorul uman este omniprezent, ca şi resursele umane, alături de educaţie şi formare care se leagă în mod natural de el.

Valorile şi valoarea educaţiei, precum şi prototipul cetăţeanului uniunii sunt tratate împreună, fiind concepte inseparabile. Dintotdeauna, scopul educaţiei este transmiterea şi crearea valorilor. Întrebările şi suspiciunile care apar sunt legate de veridicitatea, credibilitatea şi importanţa acestor valori. În noua uniune, o valoare este reprezentată de modul de viaţă constructiv, care este valoros pe plan social, dar rodnic şi pentru individ.

Baza acestui concept este oarecum neclară, şi se poate suprapune în fond cu acel prototip al cetăţeanului uniunii, care este foarte bine conturat deja de documentele care prezintă mecanismele de funcţionare, pretenţiile, perspectivele de dezvoltare şi strategiile U.E. În aceste documente este specificat: „*Programul de educaţie al fiecărei ţări conţine elemente socio-afective, de obicei în formă destul de generală, care vizează dezvoltarea personalităţii copiilor (dezvoltarea independenţei şi a sentimentului de*

BDD-A19341 © 2006 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:58 UTC)

responsabilitate) precum şi a relaţiilor interpersonale (respectul faţă de ceilalţi, şi acceptarea alterităţii lor)."[4]

Şcolii îi revine segmentul vârstei şcolare, iar pentru restul populaţiei biblioteca va trebui să preia ştafeta, ca o instituţie cu un rol de educare de mult consacrată.

Din punctul de vedere al comunicării, instituţiile reprezintă formele durabile în timp ale interacţiunii umane, care organizează relaţiile dintre oameni după anumite criterii, şi normează comportamentul lor conform unor roluri specifice. Instituţiile pot activa într-adevăr eficient numai prin aceste manifestări „programate."[5]

Educaţia interculturală începe cu un obiectiv focalizat: educaţia multietnică, cu repere de acţiune precis delimitate, pentru a se orienta tot mai evident şi sistematic spre **educaţia globală.** Esenţa acestui demers este centrarea sa asupra realizării **înţelegerii, acceptării şi asumării diversităţii umane**, în toate ipostazele ei.

În perioada de după 1989, societatea civilă română, O.N.G.-le se luptă pentru a accentua acest aspect. Deocamdată fără rezultate prea evidente. Vâscozitatea afectivă, lipsa de motivare se dovedesc nişte inamici rezistenţi.

Efectuând o cercetare în acest sens, intitulată ***Identitatea şi alteritatea la „proba" cântarului***, s-au configurat câteva rezultate cel puţin „triste." procesul de modernizare, de expansiune a modernităţii, este cel mai important **fenomen de interculturalitate, de aculturaţie şi enculturaţie** cu aplicaţie la nivelul marilor comunităţi culturale şi nu al indivizilor sau grupurilor mici. Fără îndoială că succesul modernizării a fost cu atât mai solid, mai rapid şi mai stabil, cu cât comunităţile au fost mai cultivate, prin urmare mai educate, inclusiv în dimensiunea interculturală.[6]

---

[4]Bábosik István, ***Neveléselmélet. Nevelés az Európai Unióban***, Budapest, Osiris Kiadó, 2004.

[5]Ungvári Zrínyi Imre, ***Dialógus. Interpretáció. Interakció. Közelítések a kultúra kommunikatív értelmezéséhez***, Marosvásárhely, Mentor Kiadó, 2005.

[6]Teodor Cozma (coord.), ***O nouă provocare pentru educaţie: interculturalitatea***, Iaşi, Polirom, 2001.

BDD-A19341 © 2006 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:58 UTC)

Educaţia interculturală înseamnă o abordare pedagogică a diferenţelor culturale, strategii prin care se iau în considerare specificităţi spirituale sau de alt gen, evitându-se pe cât posibil, riscurile ce decurg din schimburile inegale dintre culturi, sau şi mai grav, tendinţele de minimizare a culturilor.

Conceptul de aculturaţie se studiază în cadrul psihologiei sociale. Cercetările au evidenţiat că **stresul aculturativ** (una din problemele emigranţilor) este legat de caracteristicile societăţii primitoare: dacă există respingere, sau în loc de integrare se cere asimilare, acesta este mai intens.

Psihologia interculturală stabileşte relaţia dintre social şi psihic şi permite o „privire înapoi" asupra propriei noastre societăţi şi a instituţiilor sale, asupra propriei noastre enculturaţii. Este primul pas spre decentrare şi depăşirea etnocentrismului.[7]

Biblioteca are un rol integrator derivat din caracteristica sa intrinsecă, de a fi a tuturora. O dovadă este rolul ei jucat în acest sens în cartierul londonez Croydon. Populaţia lui de peste 331 de mii de locuitori este deosebit de variată: diferite culturi, etnii, limbi şi situaţii sociale. 36 % din locuitori sunt de culoare, în afara englezei se vorbesc cel puţin 85 de limbi, iar numărul refugiaţilor şi al imigranţilor creşte de la an la an. Baza strategică a serviciilor menite să servească integrarea este un plan elaborat pe 10 ani în acest sens: **Cadrul viitorului: biblioteci, învăţare şi informare pentru decada următoare** (Framework for the Future: Libraries, Learning and Information in the Next Decade). Punctul forte al planului este: „*bibliotecile trebuie să considere realizarea integrării sociale ca şi obiectivul lor primordial*." Pentru administraţia locală, unul din obiectivele primordiale era: „*accesibilitatea mai eficientă şi mai corectă a serviciilor bibliotecii*."

Rolul integrator se obţinea prin celebrarea diferitelor culturi, prin colaborarea efectivă cu şcolile teritoriale, cu acţiuni pentru copii instituţionalizaţi, pentru copii dislexici, cu cărţi bilingve. Cu finanţare guvernamentală se organizau diferite acţiuni pentru familii, invitând persoane publice. Interesul este un imbold prea complex pentru a fi neglijat; la aceste

[7]Pierre Dasen..., ***Educaţia interculturală: experienţe, politici, strategii***, Iaşi, Polirom, 1999.

BDD-A19341 © 2006 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:58 UTC)

întâlniri se împărţeau diferite mici atenţii: semne de carte, pixuri, jurnale, care sunt cadouri mici, utile şi amintesc mereu de bibliotecă.

Tot în Marea Britanie a început acea mişcare de promovare a cărţii / a cititului, care a avut un ecou internaţional: The Big Read.

Problemele lingvistice într-o colectivitate multilingvă, cum este U.E., sunt probleme centrale. Anul 2001 a fost anul European al limbilor, scopul fiind încurajarea de a învăţa şi a-i învăţa pe alţii diferite limbi.

În cadrul U.E., biroul care se ocupă de situaţia populaţiei autohtone minoritare sau de situaţia limbilor autohtone este EBLUL (http://www.eblul.org). Aproape 40 milioane de cetăţeni folosesc altă limbă decât cea oficială a ţării în care trăiesc şi condiţiile societăţii moderne nu favorizează utilizarea acestor limbi minoritare, nici nu ajută la supravieţuirea lor. EBLUL a adăugat o clauză la Charta Dreptului Fundamental European şi anume „*este de dorit lărgirea spaţiului lingvistic şi cultural propriu al unei comunităţi cu membrii altor comunităţi, prin care să se exprime că diferenţa de limbă şi de cultură este o moştenire comună europeană*." Există de asemenea Charta pentru limbile locale sau minoritare europene, în care semnatarii decretează că, „*printr-o atitudine fermă este necesară facilitarea păstrării limbilor locale şi minoritare*." (www.mercator-central.org)

Iată câteva exemple de limbi materne minoritare acceptate (limbi moştenite) în Europa (dar nu sunt printre ele acele limbi, care într-o ţară sunt minoritare, iar în cealaltă sunt limbi materne): aragona, austriaca, basca, bretona, catalana, corsicana, franco-provinciana, friziana, galica, găgăuza, irlandeza, macedona, occitana etc. Lista nu este exhaustivă.

Acceptarea trebuie să apară la fiecare nivel. Nu este vorba doar de faptul că membrii unei comunităţi nu cunosc sensul exact al tuturor inscripţiilor afişate, ci de efectul sociopsihologic al multilingvismului. Afişajul multilingv poate constitui o breşă în zid. Transliterarea, este un procedeu în care caracterele scrise într-o anume scriere sunt convertite în simbolurile caracterelor cum ar fi chirilica sau greaca scrisă. Problema se iveşte în cazul soluţiilor alternative. De ex. „ЧехоВ" se poate scrie Tchehov, Chekhov sau Cehov'. Care dintre formatele bilingve este folosită depinde de publicul căruia îi este adresată - persoanelor care vorbesc ambele limbi, sau

BDD-A19341 © 2006 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:58 UTC)

persoanelor care vorbesc ori una, ori cealaltă, dar nicidecum amândouă limbile.

Există şi alte produse utile ca suport tehnic, bazate pe Unicode, lista lor se găseşte la www.fingertipsoft.com. Se foloseşte la redactarea caracterelor latine extinse de ex. õ å Þ ñ ç æ ł etc. Punând accent pe importanţa scrierii, respectiv transliterării corecte a diferitelor nume, prin accesarea şi descărcarea unor programe specifice, se pot evita momente jenante, care dovedesc lipsa de cunoaştere. Prin acest procedeu simplu se poate afişa şi textul japonez în scriere kanji şi se poate şi redacta. Tastaturile fine sau reprezentarea tastaturii pe un ecran cu atingere rezolvă flexibil utilizarea caracterelor non-latine sau a celor exotice.

Bibliotecile trebuie să trateze cu grijă problemele de limbă în acele comunităţi în care îşi oferă serviciile. Dacă o bibliotecă trebuie să deservească o comunitate minoritară, atunci ea trebuie să-şi asume rolul de păstrător al culturii periclitate, împreună cu documentarea ei şi în general cu tot ce înseamnă asta. Vorbitorii de limbi minoritare vor aprecia posibilitatea menţinerii legăturii directe cu bibliotecarul care vorbeşte limba lor la nivel de a doua limbă maternă.

Instalarea noului program de bibliotecă ALEPHINO şi implementarea cu această ocazie, eventual, a tezaurului maghiar va fi un pas imens spre multiculturalitate în microregiunea noastră specifică şi atât de sensibilă sub acest aspect.

Îndrumar pentru implementarea unui tezaur poliglot este: www.chin.gc.ca/Resources/Publication/ Guidelines/English/index.html sau ISO 5964:1985 (BS 6723:1985): Ghid pentru dezvoltarea unui tezaur poliglot. Este un supliment la ISO 2788, care tratează tezaurul monolingv.

Bogăţia multiculturală nu se reflectă doar în fondul de carte ci şi în colectarea, organizarea şi oferirea informaţiei multilingve. Datele ultimului recensământ evidenţiază ca posibili utilizatori:

	români	maghiari	germani	rromi
Jud. Mureş	53,2%	39,3%	0,3%	7%
Târgu-Mureş	50,4%	46,7%	0,2%	2,5%

BDD-A19341 © 2006 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:58 UTC)

Dar mai nou avem şi utilizatori de origine rusă.

Pe plan local, rromii constituie o minoritate extrem de neglijată cultural, şi poate nu numai. Nu demult, s-au dus tratative pentru înfiinţarea la noi a unei şcoli pentru această comunitate. A trecut aproape ca un eveniment neînsemnat. Filosofia şi modul lor de viaţă sunt total diferite de ale noastre, sunt un popor nomad, cu reguli interne foarte stabile şi fixe, dar necunoscute pentru ceilalţi, care trăiesc alături de ei de foarte multă vreme. Producţia de carte în această limbă este practic inexistentă. În fondul nostru avem un singur abecedar. Şi ei fac parte din peisajul nostru etnic. Oare dorim să ne cunoaştem cu adevărat? E vorba de relaţii interumane.

Dotarea tehnică actuală a bibliotecii noastre nu permite accesul nelimitat al utilizatorilor la Internet. Poate nici n-ar fi nevoie, dacă le-am putea oferi mai multe puncte de conectare în sala de lectură. Folosind laptop-ul lor personal - studenţii străini, de exemplu, dar oricine, desigur - ar putea accesa aproape orice pagină web în limba maternă, beneficiind, pe lângă informaţiile solicitate, şi de un sentiment de confort psihosocial benefic, care, în unele cazuri, ar putea evita agresivitatea. Prin măsuri organizatorice se poate preveni accesarea unor site-uri nepotrivite.

Aplicarea acestor proiecte presupune foarte multă energie, multiple surse materiale şi umane, iar desfăşurarea lor nu este lipsită de riscuri şi necesită experimentări, nici efectele nu sunt vizibile imediat, dar constituie surse de motivaţie şi energie pentru ambele părţi.

Totul din jur este în mişcare, uneori chiar şi pământul de sub picioare. Unde este şi ce reprezintă biblioteca în această lume? Un loc de interferenţe sau pur şi simplu un mic spaţiu neutru între şi pentru atâtea diversităţi?

De-a lungul timpului percepţia despre bibliotecă a rămas aceeaşi, este un centru cultural, în unele cazuri chiar atât de faimoasă, încât este o atracţie turistică…

Biblioteca este eternă, ea există pentru toţi, păstrând între zidurile sale puncte de plecare pentru oricine doreşte să le găsească.

BDD-A19341 © 2006 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:58 UTC)

ANEXA

Bibliografie adiacentă recomandată:

- Salat Levente, ***Multiculturalismul liberal***, Iaşi, Polirom, 2001.
- Fernando Savater, ***Politica pentru fiul meu***, Bucureşti, Humanitas, 1999.
- Richard D. Levis, ***Să cunoaştem mai bine popoarele lumii***, Bucureşti, Nemira, 2005.
- ***Revista Altera***, nr. 12, 1999; 13, 2000; 16, 2001, Târgu-Mureş, Editura Ligii PRO EUROPA.

Multiculturality / Interculturality in Public Librairies European Tendencies

Abstract

The social phenomenon that takes place in nowadays Europe is the result of political changes and tendencies. Within UE, there are some concepts, such as education and its importance, the archetype of the European citizen, that cannot be separated in the official documents of the Union. If we consider the invisible walls, that separate the diferent national cultures, we may notice that every educational programme has some socio-affective features.

School and library represent the official frame of education; library is the ideal place for intercultural and multiethnical education, having as a main goal the understanding, acceptance and the assuming of human diversity. Library is the perfect place for affirming, manifesting and presenting the various cultures. It is the place that allows a different kind of communication.

BDD-A19341 © 2006 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:58 UTC)